

189130
(B13765)

Ο ΕΠΙ

ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΕΙΧΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΟΥ ΑΣΤΕΟΣ

(1576—1588)

ΚΑΙ Η

“ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΥΛΗ,”

ΥΠΟ

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΥ Σ. ΒΡΟΚΙΝΗ.

«Ἐάν δ' εὐαίσθητος λαός ὅστις μετὰ τὴν φαντασίαν τοῦ διδοῦν ζωὴν καὶ αἰσθησίν εἰς αὐτὴν τὴν ἀδρανῆ ὕλην, διὰ πᾶν τεχνῶν ἐλείνων ἀναμνησκαται τῶν διαρκῶν κόπων οὓς οἱ προπάτορες αὐτοῦ ὑπέστησαν διὰ τὰ ἀνεγείρωσι, τοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν χυθέντος αἵματος, τῆς ἐθνικότητος, τῆς θρησκείας, τοῦ ὑπ' αὐτῶν διασωθέντος πολιτισμοῦ, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ἀξιοῦται τοῦλάχιστον συγκινήσεως».

Μουστοξίδου «Ἀνακρουή κτλ. σ. 53».

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΤΥΠΟΣ Ν. ΠΕΤΣΑΛΗ

1892.

ΓΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ο ΕΠΙ
ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΕΙΧΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΟΥ ΑΣΤΕΟΣ
(1576-1588)

ΚΑΙ Η

“ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΥΛΗ”

ΥΠΟ

ΔΑΥΡΕΝΤΙΟΥ Σ. ΒΡΟΚΙΝΗ.

*14 8 1892
D. V. V. V. V.*

«Εάν δ' ευαίσθητος λαός ὄσπερ με τὴν
φαντασίαν του δίδει ζωὴν καὶ αἰσθησιν
εἰς αὐτὴν τὴν ἀδρανῆ ὕλην, διὰ τῶν τει-
χῶν ἐκείνων ἀναμνησκαται τῶν διαρ-
κῶν κόπων οὓς οἱ προπάτορες αὐτοῦ ὑ-
πέστησαν διὰ τὰ ἀνεγείρωσι, τοῦ
πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν χυθέντος αἵμα-
τος, τῆς ἐθνικότητος, τῆς θρησκείας, τοῦ
ὑπ' αὐτῶν διασωθέντος πολιτισμοῦ, ἐγὼ
πιστεύω, ὅτι ἀξιοῦται τοῦλάχιστον συγ-
γνώμης».
Μουστοξίδου «Ἀνασκευὴ κτλ. σ. 53».

ΚΕΡΚΥΡΑ

ΤΥΠΟΙΣ Ν. ΠΕΤΣΑΛΗ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ 392,
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

AL 52.Φ11.0022

«È se un popolo sensibile che colla sua immaginazione dà vita e sentimento alla stessa materia inerte, in quelle mura rammenta le fatiche durate da suoi maggiori per erigerle, il sangue sparso per difenderle, la nazionalità, la religione, l'incivilimento da quelle preservato, io credo che almeno si meriti indulgenza».

Mustoxidi «Confutazione κτλ. σ. 53».

Πιθανολογουμένης ἀνά πάσαν τὴν ἡμετέραν πόλιν τῆς ὄσον οἶόν τε τάχιον κατεδαφίσεως τῆς Βασιλικῆς λεγομένης Πύλης, κατόπιν ψηφίσματος τῆς Δημοτικῆς ἐν Κερκύρα ἀρχῆς ἀρτίως γενομένου, σπεύδωμεν νὰ δημοσιεύσωμεν ἱστορικὰς τινὰς εἰδήσεις, ἅς μετὰ βίας ἠδυνήθημεν ἐκ τε ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων ἀξιοπίστων πηγῶν νὰ περισυλλέξωμεν περὶ τῆς ἐν λόγῳ Πύλης, εὐλόγως θεωρουμένης παρὰ τῶν πλείστων, ὡς νομίζομεν, ἐκ τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν καὶ δὴ καὶ τῶν νοημοστέρων, οὐκ ἀνάξιον λόγου καλλιτεχνικὸν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ μνημεῖον περισπούδαστον δὲ καὶ εὐκλεέστατον τῆς πατρῴου ἡμῶν ἱστορίας κειμήλιον.

Ἄλλὰ πρὶν ἢ ταύτας ἐκθέσωμεν, προσῆκον ἐκρίναμεν, πρὸς στήριξιν τοῦ ὑπὲρ τῆς, «καὶ μετὰ χρηματικῶν θυσιῶν» συντηρήσεως τοῦ καλλιπρεποῦς καὶ καλλικτίτου τούτου μνημείου, ἀσθενοῦς ἡμῶν φρονήματος, νὰ προτάξωμεν δύο ἀξία λόγου ἐγγραφα, ἐξ ὧν καταφαίνονται αἱ ἐν προκειμένῳ ἔντονοι γνωματεύσεις δύο διαπρεπῶν συμπολιτῶν ἡμῶν, τοῦ ἐπὶ μεγίστη βλάβῃ τῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν μελετῶν πρὸ μικροῦ τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος Γρηγορίου καὶ τοῦ ἐλλογίμου Μάρκου Θεοτόκη, Δημοτικοῦ Συμ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΣΤΑΤΕΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΝ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

βούλου καὶ τῶν πατρίων ἱστορικῶν μελετῶν εἰδήμονος θεραπεύ-
του, ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Κερκυραίων
κληθέντων μετὰ καὶ τοῦ ἀποδιώσαντος Ι. Δούσμανη καὶ τῶν
Καλλιτεχνῶν Ι. Βίλλα καὶ Παχὺ, δι' ἐπισήμου ἀπὸ 6 Ἰουνίου
1887 ἐγγράφου τοῦ Κ.ου Δημάρχου Κερκυραίων. Καὶ τὸ μὲν
περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου τοῦ πρώτου τῶν εἰρημένων Κ.ων
δηλονότι τοῦ ἀοιδίμου Ῥωμανοῦ ἔχει ἐπὶ λέξεως οὕτω (1).

Κύριε Δήμαρχε.

Ἀσμένως ἀναλαβόντες τὴν διὰ τοῦ ἀπὸ 6 Ἰουνίου ὑπ' ἀ-
ριθ. 935 ἐγγράφου ἀνατεθείσαν ἡμῖν ἐντολήν, λυπούμεθα,
ὅτι δὲν δυνάμεθα ἀμέσως ἤδη, νὰ παράσχωμεν τὰς αἰτηθεί-
σας ἱστορικὰς εἰδήσεις, μεθ' ὧσης ἐπιθυμοῦμεν ἀκριβείας, ὡς
μὴ ἔχοντες ἔτι πρόχειρα πονήματά τινα ἀπαραιτήτως ἀναγ-
κατα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὅσα ἤδη γινώσκομεν περὶ τοῦ
χρόνου τῆς κατασκευῆς τῆς Βασιλικῆς, λεγομένης Πόλης
καὶ τοῦ περιφήμου ἀρχιτέκτονος τοῦ ἀνεγείραντος αὐτήν.
Ἀπὸ τοῦδε ὅμως ἀδιστακτικῶς καὶ μετὰ πεποιθήσεως ἀποφαι-
νόμεθα, ὅτι ἡ Δημοτικὴ τῆς Κερκύρας Ἀρχή, μετὰ βδελυγ-
μίας δέον ἢ ἀπορρίψη εἴτις ἐγένετο περὶ καθαιρέσεως τοῦ
σεπτοῦ μνημείου ἀβέλτερος καὶ ἐπαρίστερος πρότασις. Ἔχει
δὲ τοῦναντίον τὸ καθήκον νὰ διατηρῇ μετὰ στοργῆς καὶ νὰ
διαφυλάττῃ αὐτὸ ἐκ τῆς φθορᾶς, ὅν, ὡς μὴ ὄφελε, τὸ μόνον
ἀξιόλογον καλλιτεχνικὸν ἔργον τὸ περιωθὲν παρ' ἡμῖν ἐκ τῶν
ἀναποδράστων ὑβρεων τοῦ χρόνου καὶ τῆς μισοκάλλου ἀμα-
θείας τοῦ ἀνθρώπου.

(1) Ἀντίγραφα ἀμφοτέρων τῶν ἐγγράφων τούτων παρὰ τοῦ
Κ.ου Μάρκου Θεοτόκη κατόπιν αἰτησεῶς μας ἀσμένως λαβόντες
πρὸς δημοσίευσιν, ἐκφράζομεν αὐτῶν τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας.

Τοῦ δ' ἑτέρου τῶν ἐγγράφων τὸ περιεχόμενον, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Πρὸς τὸν Κ.ου Δήμαρχον
Κερκυραίων.

Διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 935 καὶ ἀπὸ 6 Ἰουνίου ὑμετέρου ἐπιστή-
μου, διωρίσθην μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ
γνωμοδότησις περὶ τῆς ἀξίας τῆς Βασιλικῆς Πόλης

Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, φρονῶ, ὅτι οὐδέποτε Δημο-
τικὸν Συμβούλιον Κερκυραίων ὄφειλεν οὐχὶ μόνον νὰ παρα-
δεχθῆ, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὸ συζήτησιν νὰ θέσῃ τὴν καταστροφὴν
τοῦ κυριωτέρου καὶ σημαντικωτέρου μνημείου τοῦ ἐγερθέν-
τος ἐπὶ Ἐνετοκρατίας καὶ ὅπερ τὰ μέγιστα συνετέλεσε, μάλι-
στα εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ ἔτους 1716, ὅπως μὴ ὑποπέσῃ
ἡ Κέρκυρα εἰς τὸν σκληρότερον τῶν ζυγῶν.

Φρονῶ ἐπίσης, ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο, πρέπον νὰ μὴ παρα-
μελῆται, μηδὲ ἐγκαταλείπηται εἰς τὴν φθορὰν ὑπὸ τῆς Δη-
μοτικῆς Ἀρχῆς ἣτις καθήκον ἔχει νὰ διατηρήσῃ, παραφυλά-
ξῃ καὶ καθωραίωσῃ αὐτὸ διὰ τῶν ἀναγκαίων ἐπισκευῶν καὶ
καλλωπισμῶν.

Ἐν Κερκύρα τῇ 17 Ἰουλίου 1887.

Εὐπειθέστατος

Μάρκος Θεοτόκης.

Μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ Β'. πολυδάκρυον
τῆς Κερκύρας πολιορκίαν τὴν πολλὰ ἐπενεγκούσαν τῇ νήσῳ δει-
νὰ, καθ' ἣν εἴκοσι δύο χιλιάδες ἄνθρωποι, ὡς Νικανδρὸς ὁ Νού-
κιος ὁμολογεῖ, ἐξ ὀλοκλήρου τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων αἰχ-
μαλωτευθέντες, ἀπήχθησαν πολλαχοῦ τῆς Τουρκίας πρὸς ἐμ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

πορίαν, ἡ δὲ νῆσος σχεδὸν ἡρημώθη (1), εἰ Κερκυραῖοι ὑπὸ πα-
νικοῦ κατελημμένοι μῆποτε τοιοῦτόν τι ἐπαναληφθῆ. ἀπέσειλαν
τῷ 1542 πρέσβεις παρὰ τῆ Ἑνετικῆ Γερουσίας τοὺς Ἀνδρίολον
Καρτάνον, Βενέδικτον Λάντζαν καὶ Ἐμμανουὴλ Μόσχον ὅπως
ἰκετεύσωσιν αὐτήν, ἵνα, προνοῶσα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ἀ-
πομακρύνῃ ἐκ παραπλησίων ἐν τῷ μέλλοντι κινδύνων τὴν νῆ-
σον, διὰ τῆς κρείττονος ὀχυρώσεως καὶ δὴ καὶ τοῦ τειχισμοῦ
τῆς ἐν τῷ παλαιῷ φρουρίῳ ἄκρας τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου κοινῶς
νῦν «Καβοσίδερο» λεγομένης, ὅπως ἐν ἀνάγκῃ δύνωνται νὰ κα-
ταφεύγωσιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τούτου πρὸς σωτηρίαν (2).

(1) Οἱ ἱστορικοὶ δὲν συμφωνοῦσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν αἰχ-
μαλωτισθέντων Κερκυραίων· ὁ Γουάτζος ἀνάγει τὸν ἀριθμὸν τού-
των εἰς 16,000, εἰς 16,000 καὶ ἐπέκεινα ὁ Μαρμαρᾶς, εἰς 20,000
ἀναδιβάζει αὐτὸν ἢ ἐπίσημος ἔκθεσις τῆς εἰς Βενετιαν Κερκυραϊκῆς
πρεσβείας τοῦ 1542 ἔτους. (Ἴδὲ τὴν ὑπὸ τὰ ψηφία Φ. Α. διατριβὴν
ἐπιγραφ. Ἡ ἐν ἔτει 1537 πολιορκία Κερκύρας καὶ τὰ περὶ τὴν Καρ-
ταρίδα Καλῆν. σελ. 47.) Πῶς εἰς 22 χιλιάδας ἀναδιβάζει αὐτὸν
ὁ Κερκυραῖος Νουίκιος αὐτόπτης μάρτυς τῶν τότε σπαραξικαρδίων
τῆς πατρίδος του συμφορῶν γενόμενος καὶ ταῦτα μετ' ἀκριβολο-
γίας περιγράφας. Ἐν δ' ἔγγραφοι σωζόμενοι παρὰ τῆ οἰκογε-
νεῖα Καρτάνου (ἐξ ἧς κατήγετο ἢ τότε αἰχμαλωτευθεῖσα ἐπταετίας
ρεῖαις καὶ σὲν χρόνῳ Σουλτάνου γενομένη Καλῆ) καὶ ὅπερ ἀνα-
φέρει ὁ Μουστοξίδης (Ἱστορ. καὶ Φιλολ. Ἀνάλεκτ.) ἀνάγει τὸν
ἀριθμὸν τῶν τότε αἰχμαλωτευθέντων εἰς 24,000.

(2) Marmora. Storia di Corsù σ. 323.— Ἀκρωτήριον «Σι-
δῆρειον», ἢ, ὡς ἐκφέρεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, «Σίδερο», καὶ οὐχὶ Ἁ-
γίου Ἰσιδώρου, νομίζομεν ὀρθότερον καὶ νὰ γράφηται ἢ ἄκρα αὐ-
τῆ, ὁ ὄντως ἰσχυρότατος βράχος ἐκεῖνος ἄτε σιδήρειος.

Ἐν ὀλοκλήρῳ τῇ νήσῳ καὶ ἄλλαι ἐπάρχουσιν ὀνομασίαι δη-
λωτικαὶ τῆς ἰδιότητος ταύτης αἰτίνας ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν μεσαιῶ-

Τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου τὸν τειχισμὸν οἱ Κερκυραῖοι ἐπιθυ-
μοῦντες, εἶχον παρὰ τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας ζητήσει τὸ πρῶ-
τον ἐν ἔτει 1532, ἦτοι πέντε ἔτη πρὸ τῆς πολιορκίας, ὅτε καὶ
δι' ἄλλας τῆς Κοινότητος ἀνάγκας ἐστάλησαν εἰς Ἑνετιαν
πρέσβεις οἱ Ὀλιβιέρος Μορέλος καὶ Γεώργιος Λάντζας (1). Ἄλλ'
ἢ Γερουσία καὶ περ ὑποσχεθείτα τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πόθου τῆς
Κοινότητος δὲν προέβη εἰς οὐδὲν σχετικὸν διάβημα.

Ἡ νῦν πόλις τῆς Κερκύρας ἀνώχυρος καὶ ἀτείχιστος οὕσα
ἐν τοῖς τότε χρόνοις, ἐθεωρεῖτο προάστειον (borgo) καὶ ὠνομάζε-
το Ἐξώπολις ἢ Ἐξωπόλιον, κοινῶς δὲ «τὸ ξωπόλι», κυρίας πόλεως
τότε οὔσης μόνον, τοῦ παλαιοῦ φρουρίου τῆς δικοῦρου Ἀκρο-
πόλεως (2). Διηγεῖτο δὲ τὸ ἐξωπόλιον (suburbium) εἰς τμήματα
καλούμενα περιοχὰς ὧν ἐκάστη προσελάμβανε τὴν ὀνομασίαν
ἐκ τῆς πλησίον αὐτῆς κειμένης Ἐκκλησίας. Ἄπασαι αἱ συμβο-

να κρατησάντων τῆς νήσου Φράγκων παρεφθάρσαν. Τοιαύτη ἢ
ὀνομασία «Σιδᾶρι» καὶ ἢ τοῦ παλαιοῦ τῆς ἀκροπόλεως φρου-
ρίου ἐν τῷ ρομικῷ γράμματι τοῦ Μαλάκη (1374) ἀναφερομένη
Σιδῆρεα πόρτα. (Ἴδὲ μνηστὴρ αὐτῆς ἐν σελ. 311 «Γρατιανοῦ
Ζωρζῆ» καὶ ἐν Διπλώματι Ταρρατίνου ἡγεμόνος Φιλίππου τοῦ
Β'. ἐκδοθ. ὑπὸ Ῥωμανοῦ. Ἀθήνησιν 1888 σελ. 18).

(1) Πρεσβεία 1532 ἔτους παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκ. Κερκύρας.

(2) Ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν κορυφῶν τούτων τῆς πρὸς τὴν θάλασ-
σαν, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀνδρηανικῆς δυναστείας, ἦν τὸ νέον
φρούριον (castrum novum), ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ἐν ἧ ἰδρυμένως
ἔστιν ὁ μέγας Φαρός, ἦν τὸ παλαιὸν φρούριον (castrum vetus).
Ἐννοεῖται πρὸ τῆς μεταγενεστέρως ἀνεγέρσεως μέρος τοῦ πρὸς
δυμὰς τῆς πόλεως παρὰ τῆ σπηλαία φρουρίου, ὅπερ νέον ὠνο-
μάσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων, παλαιὸν ὀνομασάντων φρούριον, πρὸς
διαστολήν, ἀμφοτέρως τὰς ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐχυρὰς κορυφὰς.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λαιογραφικαὶ πράξεις τῶν χρόνων ἐκείνων ἀναγράφουσι τὰ ὄνόματα τῶν περιοχῶν ἐν αἷς συνετάχθησαν (1).

Ἡ Ἐνετικὴ Γερουσία ἀφ' ἐνὸς μὲν πολυπράγμων καὶ περιλυσος ἔτι οὔσα διὰ τὴν ὀλίγη πρότερον ἀπώλειαν τῶν δύο αὐτῆς ἐχυρῶν φρουριῶν τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν νοῦν προσέχουσα εἰς τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους οὓς διαρκῶς ὑφίστατο ἡ Πολιτεία, οὐδεμίαν πραγματικὴν ἀκράσιν εἶχε δώσει εἰς τὰ ἐπανελημμένα τῶν πρέσβειων αἰτήματα, καὶ περ ὀριστικῶς ὑποσχεθεῖσα αὐτοῖς περὶ τῆς προσχεοῦς σχετικῆς πραγματώσεως αὐτῶν. Διὸ ἡ Κερκυραϊκὴ κοινότης, τῷ 1546 ἀπέστειλε πάλιν πρέσβεις παρὰ τῇ Γερουσίᾳ, τοὺς Ἰάκωβον Πετρετῖνον καὶ Ἀνδρίολον Καρτάνον, τὸν τῆς β'.ας ἀποστολῆς συμμετασχόντα, πρὸς ἐπανάληψιν τῆς αἰτήσεως. Εἰς τὰς ἐπαναληφθεῖσας ταύτας τῶν πρέσβειων ἰκετηρίους αἰτήσεις, στηριζομένας ἐπὶ σχετικῶν ἐκθέσεων πρὸς τὴν Γερουσίαν τῶν τε Ἐνετῶν τακτικῶν διοικητῶν τῆς νήτου καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τότε πεμφθέντων ἐξελεγκτῶν, ἡ Γερουσία ἀπεκρίνατο, ὅτι λαβοῦσα ὑπ' ὄψει πρὸς ταῖς ἐκθέσεις τῶν ἑαυτῆς Στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀντιπροσώπων καὶ τὰ σχέδια τῶν μηχανικῶν, ἤθελε διενεργῆται τὰ δέοντα πρὸς τὴν τῶν κατοίκων τῆς νήσου ἀσφάλειαν (2). Ἐν τούτοις, βλέπουσα ἡ Κερκυραϊκὴ Κοινότης τὴν Ἐνετικὴν κυβέρνησιν περὶ πολλοῦ ποιουμένην τὴν δχυρῶν ἄλλων ἐν Κερκύρᾳ ἀνωχύρων τοποθεσιῶν, ἧς ἕνεκα εἶχον ἤδη καταναλωθῆ 100 περίπου χιλιάδες χρυσᾶ

(1) Ν. Τ. Βουλγάρως καὶ Ν. Β. Μάρεση. Ἀληθῆ ἐκθεσὶν περὶ τοῦ Λειψάρου τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος.

(2) Πρεσβείαι Β'.ar ἔτους 1546 ἐν τῷ ἀρχιεπιτολῆματι Κερκ. Κεφάλ. 26 καὶ Πρεσβείαι 1558 ἔτους.

Ἐνετικὰ δουκάτα, οὐδεμίαν δὲ καταβαλοῦσαν μέριμναν πρὸς τὸν πλέον ἢ ἀπαξ ὑποσχεθέντα τειχισμὸν τῆς ἄκρας τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου, σφόδρα ἐπιθυμητὸν εἰς τοὺς Κερκυραίους ἀδυνατοῦντας νὰ λησμονήσωσιν ἄς ὑπέστησαν συμφορὰς κατὰ τὴν πελοποννησιακὴν ἕνεκα τοῦ ἀτοιχίστου μέρους ἐκείνου (1), ἀπέστειλε καὶ αὐ-

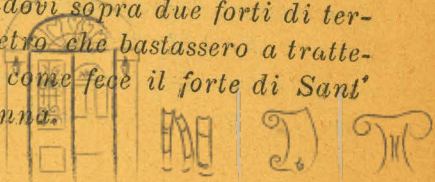
(1) "Εκθεσὶν Δο.ράτου Malipiero Βαύλου. Κερκύρα Ἀγίου-στον 1550—1553 δημοσιευθ. ὑπὸ Lamansky ἐν *Secrets d'État de Venise. St. Petersbourg 1884* σελ. 611. «È una violenta necessità conservar questa città et isola di Corfù, non sparagnando o fatica o spesa alcuna, per il che i mazzori nostri hanno speso tanti danari in fortificarla et munirla, che chi potesse veder li conti si stupiria et variandosi ora il modo di guerizar et del espugnar le città, al presente è stà speso in un baloardo, che non è ancora finito, da ducati cen to mille in circa, et perchè a esser un solo saria come un homo senza un brazo, però sarà necessario far anche l' altro.

Ἐν τῇ κατὰ τὸ ἔτος 1576 σταλείσῃ πρὸς τὴν Ἐνετικὴν Γερουσίαν ἐπισήμῳ ἐκθέσει Ἀρδρέου Ἰουστινιανοῦ ἀπεσταλμένου Συρδίκου ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μετ' Ἀρδρέου Βαλιέρ ἑτέρου Συρδίκου, ἐπισκεφθέντος τῷ εἰρημέρῳ ἔτει τῆς Κερκυρας, ἀναγράφεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰδε περὶ ὀχυρώσεως τοῦ ἑξωπολλίου. *E se quelli poveretti di Corfù potessero impetrar da V.a Serenità che gli fosse fortificato il borgo, molto più affectionati e devoti senza dubbio sarebbero, della qual fortificazione si avrebbe dir molte cose che per ora non mi par di entrarvi. (Lamansky. Secrets d'État de Venise σελ. 615 καὶ ἐπ.)* Ἐν ἄλλῃ δὲ ἐπισήμῳ πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐκθέσει τοῦ αὐτοῦ Ἰουστινιανῆ ὑπὸ χρονίας 26 Ἀπριλίου 1576 (Lamansky σελ. 109) ἀναγράφεται τὰδε. *Nell' isola di Corfù vi è un*

θις τῷ 1558 νέους πρέσβεις, τοὺς Νικόλαον Καζούρηγ καὶ Γεώργιον Ἐπαρχον ἵνα τῇ Γερουσίᾳ συστήσωσι, πρὸς τῇ Θεραπείᾳ ἄλλων ἀναγκῶν τῆς Κοινότητος, καὶ τὴν ἐπιθυμητὴν ἐπίσπευσιν τοῦ ἐν λόγῳ τειχισμοῦ. Τότε ἐπὶ τέλει ἀποφασισθέντος παρὰ τῆς Γερουσίας τοῦ τειχισμοῦ τούτου καὶ διατεθείσης τῆς ἀναγκαιᾶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δαπάνης, ἐκ 2,000 Ἑνετικῶν δουκάτων τῷ τότε εἰς Κέρκυραν ἀπερχομένῳ Βαύλῳ Ἰωάννη Γιουστινιανῇ παραδοθέντων, ἤρξατο μὲν, πλὴν βραδέως προβαίνουσα,

castello chiamato S. Angelo, assai forte et commodo per salvar intorno a mille persone. Due altre montagne vi sono che se avessero acqua preserveriano 304,000 anime, ma pel mancamento di quella in tempo di incursioni tutta la gente ricorre alla fortezza. Questa non essendo di più che passi 1,100 di circuito compresa la parte di S. Sidero, poca gente dell' isola può ricever però li meschini si ritirano nel fosso con evidente pericolo della lor vita, possono alcnni anco ritirarsi dalla banda di Mandrachio, ma portano pericolo di esser battuti dal scoglio Malipiero e anche dal monte delle beccarie

Dirò solamente che la fortezza à molte imperfezioni e molti contrarj, il maggior de' quali è che il nemico può in 4 ore, senza metter man alla spada, venir fin sotto la contra scarpa a piantar l' artiglieria, al che si potrebbe provvedere, al giudizio mio, in molti modi, ma almeno con lo impadronirsi di quelli due monti così vicini, cioè delle beccarie e delle castrade, facendovi sopra due forti di terreno, aperti dalla banda di dietro che bastassero a trattar l' inimico qualche giorno, come fece il forte di Sant' Hermo a Malta e quello di Sienna.

ἢ ἐκτέλεισις τῆς τε κρείττονος ὀχυρώσεως τοῦ παλαιοῦ φρουρίου, ἀντὶ τοῦ τειχισμοῦ τῆς πόλεως, ὑπὸ τῶν τότε ἐν Κερκύρᾳ ἐπὶ τούτῳ σταλέντων Μηχανικῶν Μαρτινέγκου (1), Σαβοριανίου καὶ Καλαβροῦ ἐφ' ἱκανὸν διαρκέσασα χρόνον. Περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐγένοντο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ οἱ ἐκατέρωθεν τῆς πόλεως τῆς νῦν εἰσόδου τοῦ φρουρίου δύο μεγάλοι προμαχώνες, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἀπὸ τοῦ ἐπιπέτου τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὸν Μηχανικοῦ, ἐκλήθη «προμαχῶν Μαρτινέγκου» καὶ ἡ αἰρετὴ γέφυρα ἢ συζευγνύουσα τὴν πόλιν μετὰ τοῦ φρουρίου, ὅπερ πρότερον εἶχε τὴν εἴσοδον διὰ τινος πρὸς τὸ δυσμικὸν αὐτοῦ μέρος παρὰ τῷ Μανδρακίῳ παραθαλασσίας θύρας.

Δεινὰς συνεπειὰς δευτέρας Τουρκικῆς ἐπιδρομῆς ὑποστάτης ἐν ἔτει 1571 τῆς Κερκύρας, οἱ Κερκυραῖοι τῷ 1572 ἐπεμφαν παρὰ τῇ Γερουσίᾳ πρέσβεις τοὺς Γεώργιον Ἐπαρχον καὶ Δῆμον Τριβόλην, ὅπως πρεσβεύσωσι παρ' αὐτῇ ὑπὲρ τοῦ τειχισμοῦ καὶ τοῦ ἐξωπολίου, ἐκ τοῦ ὕλικου τῆς κατηρειπωμένης παλαιᾶς πόλεως, δηλοῦντες ἅμα αὐτῇ ὅτι τὸ Ἐπιχώριον Ταμεῖον προθύμως ἤθελε διαθέσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὴν διαρκούσης τῆς ἐργασίας ἑκατὸ χιλιάδων ἐργατῶν δαπάνην (ἡμεροδούλια) (2). Ἡ Γερουσία διαλογισαμένη τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν

(1) Ἴδὲ Μάρμορα καὶ Χιώτων ἱστορικὰ ποτήματα.

(2) Τὰ πράγματι ὑπὸ τοῦ Ταμεῖου τῆς Κερκυραϊκῆς Κοινοτήτος κατ' ἀρχὰς καταβληθέντα ἡμεροκάματα διὰ τὸν τειχισμὸν τῆς πόλεως, ἀνήρχοντο εἰς 150,000, ἀ.λ.λ' αἰτήσῃ τῶν Κερκυραίων ἐλαττωθέντα βραδύτερον, περιορίσθησαν εἰς μόνον 100 χιλιάδας, καὶ ταῦτα ἐφ' ὄρω τοῦ κα ἀργῶσιν οἱ ἐκ τῆς ἐξοχῆς ἐργάται κατὰ τὰς ἐποχὰς τῆς συγκομιδῆς τοῦ ἐλαιοκάρπου καὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ σταφυλῶν. (Ἴδὲ Ροζαγο. Raccolta Leggi

μᾶλλον ἐκθέτων εἰς ἐπιδρομὰς μερῶν τῆς ἀτειχίστου πόλεως, ἤτοι τοῦ ἐξοπωλίου, ἀπέστειλε μετ' οὐ πολὺ εἰς Κέρκυραν τὸν ἱκανώτατον στρατιωτικὸν μηχανικὸν Φραγκίτικον Φερδινάνδον Βιτέλλην καὶ ἄλλους ὅπως τὴν ὑπὸ τῶν προκατόχων μηχανικῶν ἤδη ἀρξάμενην ὀχύρωσιν συμπληροῦντες, περιβαλῶσι καὶ διὰ τειχῶν τὴν τότε ἀτειχιστον ἐτι οὕταν καὶ ἀνοεὶ προάστειον θεωρουμένην πόλιν (1).

Ἐξ ἀπάντων τούτων καὶ ἐξ ἄλλων ἐτι ἐγγράφων, ἃ παρακατιόντες θέλομεν ἰδῆ, προδήλως συνάγεται ὅτι μετὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ 1576 ἔτους ἕως τοῦ 1577 διαδραμαίνοντος χρονικοῦ διαστήματος ἤρξατο ἡ ἐν λόγῳ διὰ τειχῶν περιβολή, ἣτις, ὡς ὀψόμεθα, συνετελέσθη τῷ 1588 ἔτει καὶ δι' ἧς μέγα μέρος τοῦ ἐξωπολίου τοῦ διαμείναντος ἐψηθεύθη τοῦ περιτειχίσματος κατέστη ἡ σημερινὴ πόλις. Πλὴν ἡ ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι τούτῳ περιζωσθεῖσα πόλις, ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἐπὶ Γότθων (553 Μ. Μ) ἐρημωθείσης παλαιᾶς ἐν Γαρίτζῃ Χερσепόλεως, ἐξηκολούθητε νὰ ὀνομάζηται «Ἐξωπόλιον» καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον μετὰ τὴν περιβολήν. Muragia δὲ, ἢ Morachia καὶ Amorakia ἀπαντᾷ ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν συνηθέστατα γεγραμμένη ἐν ταῖς Κερκυραϊκῆς ἐγγράφοις τοῦ 15. αἰῶνος, ἢ ἐκ παραφθορᾶς τοῦ Ἰταλικοῦ Muraglia εἰς Μουράγια μεταβλήθεισα παρὰ τῶν ἡμετέρων λέξις. Οἱ τῆς, ΙΗ'. ἑκατονταετηρίδος νεώτεροι ἐκ συνηθείας, ἐπικρατητάσης κυρίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ τῶν Ἑβραίων μετοικισμοῦ ἐκ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ὄρους εἰς τὴν νέαν συνοικίαντων, καὶ μέχρις ἡμῶν περιούσης, λέγοντες Μουράγια ἢ-

(1) *Marmora. Della Historia di Corfù. se.l. 360. Μουσουλίδου Ἱστορ. καὶ Φιλολογ. Ἀνάλεκτα se.l. 195 στίχ. 11 καὶ 12 καὶ se.l. 203 στίχ. 17 καὶ 18.*

νόουν μόνον τὰ πρότινων ἐτῶν κατεδαφισθέντα ἐπιθαλάσσια τεῖχη, ἐν ᾧ οἱ παλαιότεροι, ὡς ἐκ τῶν πατρίων ἐγγράφων ἐξακριβοῦνται, οὕτω ὠνεμαζόν τὸν καθολοῦ τειχισμὸν.

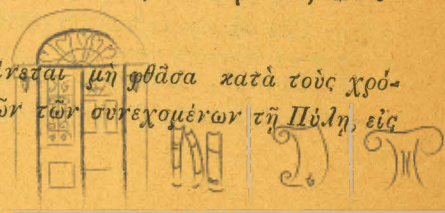
Κατὰ τὸ κυκλικὸν τεῖχος τὸ περιζῶσαν τὴν νῦν πόλιν ἦσαν ἄκοδομημένοι τέσσαρες Πύλαι, ἡ Πύλη τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἢ καὶ ἀρχαιοτέρα (μετ' ἐκείνας τῶν Φρουρίων), ἡ τῆς Σπηλαίας καὶ αἱ τὴν συγκοινωνίαν τῆς πόλεως μετὰ τε τῶν προαστείων καὶ τῶν κωμῶν ἀνοίγουνται δύο ἕτεραι Πύλαι, ἡ τοῦ Ραῦμόνδου οὕτω κληθεῖσα, ὡς νομίζομεν, ἀπὸ τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὴν Μηχανικοῦ, καθαιρεθεῖσα ἐν ἔτει 1837 ὅτε ἠειφῆθη ἡ ἐν Γαρίτζῃ παραθαλασσία ὁδὸς ἐπὶ Δούγλα καὶ ἡ Βασιλική, ἡ ἀσυγκρίτῳ λόγῳ προέχουσα παστῶν τῶν ἄλλῶν κατα τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν τέχνην, καὶ κυριώτερα ὡς ἡ μᾶλλον κεντρικὴ, ἦν οἱ τὸ ἕ. καταλαβόντες τὴν νῆσον Γάλλοι ὠνεμασαν καὶ Porte de France. Ἐκάστη τῶν πυλῶν τούτων, ἐφυλάσσετο παρ' εἰδικοῦ φρουροῦ (Contestabile) ὅστις ὑπὸ τοῦ Βαύλου, ἢ τοῦ Διοικητηρίου διοριζόμενος, κύριον εἶχε μέλημα νὰ ἐπιτηρῇ καὶ ἀνοίγη καὶ κλείη αὐτὰς κατὰ τὰ νενομισμένα. Ἦνοιγοντο μὲν αὐταὶ περὶ τὴν Ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ ἐκλείοντο περὶ τὴν δύσιν. Νύκτωρ δ' ἐφυλάσσοντο αἱ κλεῖδες παρὰ τοῦ Βαύλου (1). Το σῦστημα δὲ τοῦτο ἐπεκράτησε, διὰ μόνην τὴν Βασιλικὴν Πύλην, ἕως τῶν μέσων χρόνων τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας, ἣτις ἐπεμπεν αὐτόθι στρατιωτικὴν φρουρὰν ἧς πρῶτοντο ὑπαξιωματικὸς ἐντεταλμένος πρὸς τὴ φυλάξει καὶ τὸ κατὰ τὰ νενομισμένα ἀνοίγμα καὶ τὸ κλείσιμον αὐτῆς· πᾶς δὲ ὁ ἐν ἐκτάκτῳ ὄρα μὲλλον νὰ διέλθῃ αὐτὴν ἔδει νὰ προμηθευθῇ σχετικὴν ἄδειαν. Ἦνοιγοντο δὲ τότε

(1) *Poiago. Raccolta di Leggi Municipali. Τόμ. Α'. se.l. 140. Ἐκταῦθα 5 ἀριθμοῦνται Πύλαι. Ἡ ε'. ἐρροεῖται ἡ τῆς*
ΠΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 Τετρίτου
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

αί ρινοθύραι. Ἐν ἧ δὲ ἀνηγέρθη θέσει, πρότερον ἦν ἰδρυμένος ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας μάρτυρος Νίκης τιμώμενος, πιθανῶς δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τὸν μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς θεῶν τοποθέτησις τῆς εἰκόνης τῆς Υ. Θ., ἔκτοτε νὰ ἐπεκράτησεν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κατεδαφισθέντος ναοῦ. Πάντες δ' ἐνθυμοῦνται τὰ κατὰ τὰς πέριξ τῆς πύλης ἐπισκευὰς ἀνασκαφέντα ὅσα ἀνθρωπίνων σωμάτων καὶ ἡμισεσηπότεα, ἕνεκα τοῦ πολλοῦ βάρους, φέρετρα (1). Ἐκ τούτου εἰκαστέον, ὅτι ὁ παρὰ τῷ ἐκεῖ ναῷ τόπος ἐν ᾧ ταῦτα εὐρέθησαν ἦτο νεκροταφεῖον τοῦ ναοῦ.

Ἡ Βασιλικὴ Πύλη ἐκ Κερκυραϊκοῦ λαξευτοῦ λίθου ὠκοδομημένη καὶ θολωτὴ τὴν ἀνωθεν αὐτῆς ἐκτεινομένην στέγην προσκλινῆ ἐκατέρωθεν πρὸς τὰς δύο πλευρὰς ἔχουσα, ὀλόκληρον δ' αὐτοτελὲς ἀποτελοῦσα ὀχυροποιίας οἰκοδομημα, κεῖται πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τῆς πόλεως ὄριον, καταντικρὺ τοῦ προαστείου Σαρρόκου. Δύο δ' ἔχει, ὡς εἰκὸς, κυρίας προσόψεις, τὴν προσαρκτῶσαν, ἣτις ἐστὶν ἡ πρὸς τὴν πόλιν ἐστραμμένη, καὶ τὴν μεσημβρινὴν τὴν πρὸς τὰ ἔξω. Ἀμφότεραι δ' αὐταὶ ποικίλλονται, κατ' ὠρισμένας ἀναλογίας, διὰ σεμνοπρεπῶν καὶ χαριέντων ἀρχιτεκτονικῶν κοσμημάτων, ἐπιγραφῶν καὶ οἰκογενειακῶν ἐμβλημάτων. Πλὴν ἡ μεσημβρινὴ πρόσοψις πολὺ ὑπερέχει, κατὰ τὴν διαρρήδην τὸ σύστημα τοῦ Σαμμικιέλη χαρακτηρίζουσαν ἐπικόσμησιν, τῆς ἐτέρας ἐκ τε λαξευμένου λίθου καὶ ἐξ ἀπλῆς λιθοδομῆς μετ' ἀμμοκονίας ὠκοδομημένης. Αὕτη ἔχει τέσσαρας ὀρθοστάτας ἐξ ὧν οἱ μὲν δύο διάμεσοι περιλαμβάνουσι τὴν κυρίως Πύλην, οἱ δ' ἕτεροι γωνιαῖοι πάντες δὲ μετὰ βάσεων, ὑποβάσεων, κιονοκράνων, ὧν ὑ-

(1) Ἡ ἀγγλικὴ σκαπάνη γαίραται μὴ φθάσα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς καθαιρέσεως τῶν τειχῶν τῶν συνεχομένων τῇ Πύλῃ, εἰς τοιοῦτον βάρθος.

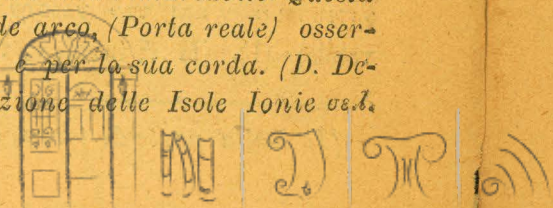
πέρκειται ὀριγκὸς, διὰ τριγλύφων, μετοπῶν, δίσκων καὶ κεφαλῶν κροῖων κεκοσμημένος. Τὸ μεταξὺ τῶν διαμέσων ὀρθοστατῶν μέρος τοῦ ὀριγκοῦ, ἀντὶ τῶν συνήθων τριγλύφων καὶ μετοπῶν, ποικίλλεται δι' ἐξέχοντων βροστρύχων καὶ τοῦ πτερωτοῦ Λέοντος τῆς Ἐνετ. Πολιτείας, ἐπὶ ἐδάφους ἰσταμένου πρὸς δεξιὰ καὶ τῷ ἔμπροσθεν ἀνυψωμένῳ ποδὶ κρατοῦντος τὸ Εὐαγγέλιον ἠνεωγμένον. Καὶ ὁ μὲν θόλος αὐτῆς παραβαλλόμενος πρὸς ἄλλα παραπλήσια, βεβαίως οὐχὶ τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς, ἔργα, τυγχάνει ὧν οὐκ ἀνάξιος λόγου, διὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὰς λοιπὰς τεχνικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας. Ὁ ἐκ Κερκύρας πολυμαθέστατος Ἰσραηλίτης ἱατρός καὶ πολλῶν ἀξίων λόγου ἐπιστημονικῶν καὶ ἱστορικο-στατιστικῶν περὶ Κερκύρας πονηματιῶν συγγραφεὺς Μόρδος, εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ ἰταλιστὶ πονηθέν καὶ τῷ 1865 εἰς φῶς προαχθέν «Δοκίμιον» Ἱστορικο-γεωγραφικῆς περιγραφῆς τῶν ἑπτὰ Ἰονίων νήσων, λόγον ποιούμενος τῶν τε τειχῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς Βασιλικῆς Πύλης, περὶ τοῦ θόλου τῆς τελευταίας ταύτης λέγει τὰ ἑξῆς: «Μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ Κερκυραϊκὴ πόλις ἦν ὅλη περιεζωσμένη διὰ τειχῶν ὧν τὸ πλεῖστον μέρος ἤδη κατηδαφίσθη. Μένουσιν ἔτι τὰ λεγόμενα Τείχη τῆς σπηλαιίας, ὀλίγη μᾶλλον δ' οὐδεμιᾶς σημαντικότητος, κλείοντα ἐκ τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους, τοῦ πρὸς τὴν λιμένα, τὴν πόλιν. Πρὸς τὸ μέρος τῆς χέρσου σώζονται ἔτι τινὲς προμαχώνες τῶν μελαγχολικῶν καὶ βαρέων Ἐνετικῶν τειχῶν, ἅτινα δὲν εἶχον εἰμὴ μίαν μόνην ἀξιοσημείωτον (rimarcabile) Πύλην. Αὕτη ὑφίσταται ἔτι, εἶναι δὲ μέγας θόλος (Πύλη κυρία) ὁ διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν χορδὴν αὐτοῦ παρατηρήσιμος (osservabile)» (1). Ἡ ἐξ ἐκατέρας τῶν προσόψεων μεσαία κυκλοτε-

ΓΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

(1) Dalla parte di terra, alcuni baluardi ancora sussistenti.
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ρῆς θύρα μετὰ διπλῶν θυρέτρων, ἢ κλισιάδων, πρὸς τὰ ἔσω ἀνοιγομένων ἀπὸ τῆς εἰσόδου, ἔχει ἀμφοτέρωθεν παραπυλίδας, μεταξὺ τῶν διαμέσων καὶ γωνιαίων ὀρθοστατῶν, διὰ τοὺς πεζοὺς διαβάτας. Ἐπὶ ἑνὸς δὲ μέρους τῶν κλισιάδων ἀμφοτέρων τῶν θυρῶν ῥινοπύλην. Καταντικρὺ τῆς μισημβρινῆς μεσαίας θύρας, ἦν ἄλλοτε ἰδρυμένος ἀμυντήριος πύργος (Rivellino) διὰ παχέων δὲ τειχῶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τῆς Πύλης προεκβαλλομένων καὶ συνεχιζόντων τὸν περίβολον, ἠνοῦντο μετ' αὐτῆς δύο ἰσχυρότατοι προμαχῶνες, ὁ δεξιῶς τῶ εἰσιόντι εἰς τὴν πόλιν ἰδρυμένος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, οὗτινος τὸ ἔρμα τῶ 1716 εἶχον πρὸς στιγμήν καταλάβει οἱ Τούρκοι, καὶ ὁ ἀριστερόθεν κείμενος, ὁ τοῦ Σαραντάρη. Ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν ὑπερθύρων ἀμφοτέρων τῶν προσόψεων τῆς Πύλης ὑπαρχουσῶν λατινικῶν ἐπιγραφῶν, τὴν τε συνοπτικὴν ἱστορίαν, βεβαίως, τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ ὀλοκλήρου τειχισμοῦ τῆς νῦν πόλεως περιεκτικώτατα ἀναγραφουσῶν, ἡ μὲν προσαρκτῶ φαίνεται σφυρηλατηθεῖσα, διὸ οὐδὲ ἔχνος τῶν ἐν αὐτῇ γραμμάτων οὐδενὶ τρόπῳ εὐδιάκριτον ἀποβαίνει, ἡ δὲ μεσημβρινή, ἡ καὶ ἐκτενεστέρα, ἑνεία ἀριθμοῦσα σειράς εὐαναγνώστων μὲν ἄλλοτε, ἤδη δὲ μόλις που διακρινομένων γραμμάτων, ἡμιεπιτήλων γενομένων ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν προσβολῶν τῶν ὑετῶδων ἀνέμων, κατέστη μάλιστα δυσανάγνωστος, ἀφ' οὔτου καὶ μελανή τις κηλὶς προεληθούσα ἐκ τῆς στασιμότητος τῶν ἐκ τοῦ στεγασματος τῆς

stono delle pesanti e melancoliche mura Veneziane le quali non avevano che una sola Porta rimarcabile. Questa ancora sussiste ed è un grande arco. (Porta reale) osservabile per la sua architettura e per la sua corda. (D. De-Mordo. Saggio di una descrizione delle Isole Ionie vol. 85).

Πύλης κατασταλαζόντων ὀμβρίων ὑδάτων, κατερρύπανε τὸ μεσαῖον τῆς ἐπιγραφῆς, ταύτην καταχωρίσασα εἰς δύο καὶ σχηματίσασα οὕτω κενόν, οὗτινος ἕνεκα δυσλήπτου καθιστωμένης τῆς ἐννοίας, δυσχεροτάτη ἀποβαίνει καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἐνιαχοῦ συμπλήρωσις τῶν ἀφανῶν λέξεων. Τούτου δ' ἕνεκα μόλις ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐν αὐτῇ τὴν ἀρχικὴν λέξιν Iohanes Contareni, ἐν τῶ πρὸ τῆς μελανῆς κηλίδος μέρει ὑπάρχουσαν, τὰς λέξεις Vitelli—Senatus Consultum—καὶ ἐκ τῆς χρονολογίας ἀπαρτιζούσης τὸν ἑνατον εἶχον τῆς ἐπιγραφῆς, τὰ μόλις διακρινόμενα τελικὰ ἀριθμητικὰ ψηφία XXVIII. Εἰς τὰ πλάγια τῆς ἐπιγραφῆς καταφαίνονται τὰ ἔχνη τεσσάρων ἐντετοιγισμένων οἰκοσῆμων ἐξ ὧν 2 τὰ μικρότερα κεῖνται ἐφ' ἑκατέρας τῶν παραπυλίδων. Κοσμεῖται δ' ἐπίσης καὶ ἡ προσαρκτῶ προσοψὶς τῆς Πύλης διὰ μικροτέρου ἀντωποῦ λέοντος ἄνωθεν τῆς ὄλως ἀφανοῦς ἐπιγραφῆς ὑπάρχοντος, καὶ 2 ἐτέρων διὰ σμίλης κατατριβέντων μικροσχημῶν οἰκοσῆμων ἐφ' ἑκάστης τῶν παραπυλίδων ἐντετοιγισμένων. Ἄπαντα δὲ τὰ οἰκοσῆμα ταῦτα ἐτέθησαν εἰς ἀνάμνησιν τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Πύλης Ἐνετῶν Πολιτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Διοικητῶν καὶ Συμβούλων Κερκύρας. Περὶ τοῦ ἔτους τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐν προκειμένῳ Πύλης οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ἱστορικῶν ἀναφέρει τι ὠρισμένον. Ὁ ἡμέτερος Μαρμαρᾶς ἐν τῇ 368 σελίδι τοῦ περὶ Κερκύρας Ἱστορικοῦ αὐτοῦ πονήματος, μετὰ πολλῆς τῆς φειδοῦς ἱστορῶν τὰ κατὰ τὴν Πύλην ταύτην, οὐδὲν πλέον τῶν ἐξῆς ἀναγράφει.

«Πᾶς ὁ βλέπων τὴν Κέρκυραν ἐπαινεῖ τοὺς Ἐνετοὺς διὰ τὴν σύνεσιν καὶ ζῆλιν τὸ, ἄνευ προδοσίας, μὴ ἀλίσκόμενον φρούριον καὶ τὰ οὐχ' ἦτσον ἀπόρητα ἢ ὠραία ὀχυρωτικὰ αὐτῆς συμπλέγματα, τῶν ὁποίων καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ Πύλαι συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἐξυψώσῃν αὐτὰ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐν ᾧ προσηλοῦται ὁ νοῦς

διαλογιζόμενος τὰ τῆς ἀμύνης, οἱ ὀφθαλμοὶ τέρπονται. "Ὅπισθεν τοῦ πρὸς τὸ προάστειον Σαρρόκου μέτωπον ἔχοντος ἀμυντηρίου τείχους (Rivellino), ἰδρύται Πύλη τῆς Βασιλείου ἔχουσα τὴν τε ὀνομασίαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, δυναμένη νὰ ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ ἐξοχώτερα τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν Ἑλλήνων οἰκοδομήματα». Περὶ δὲ τοῦ τειχισμοῦ καὶ τῆς ὀχυρώσεως τῆς πόλεως τὸν λόγον προάγων ὁ ῥηθεις ἱστορικὸς, ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι τοῦ αὐτοῦ πονήματός του προσέθησιν, ὅτι καίτοι τὰ ἔργα ταῦτα κατὰ τὸ 1577 ἔτος, καθ' ὃ Προβλεπτὴς καὶ Καπετάνος Κερκύρας διετέλει ὁ Ἰωάννης Κονταρηνὸς, ὅλαις δυνάμεσιν ἐξηκολούθουν προβαίνοντα, δὲν εἶχον συντελεσθῆ πρὸ τοῦ 1588 ἔτους. "Ὅθεν, τὴν ὑποθετικὴν ἔννοιαν τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ παρ' ἡμῶν μόλις ἐξακριβωθέντων ὀνοματεπωνύμων καὶ ἀριθμητικῶν ψηφίων τῆς ἡμιτελοῦς Λατινικῆς χρονολογίας, συμβιβάζοντες ἀφ' ἐνὸς μὲν μετὰ τῶν παρὰ Μαρμαρᾶ ἱστορουμένων, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τῶν περιλαμβανομένων ἐν ταῖς παρὰ Μ. Μουστοξίδου δημοσιευθεῖσιν ἐγγράφοις τοῦ ἔτους 1588 (1), ἐν οἷς πρὸς τῷ ἐπω-

(1) Τῶν ἐγγράφων τούτων ἀφορώσαντες εἰς τὰς ζημίας καὶ τὰς λοιπὰς περιπετείας, ἃς μετ' ἄλλων πολλῶν ὑπέστη καὶ Δῆμος ὁ Καρτάνος, οὗ τινος δύο οἰκίαι ἐπιταγῇ τοῦ Μηχανικοῦ Βιτέλλη εἶχον κατηδαρισθῆ διὰ τὸν ἐν τοῖς τότε χρόνοις τειχισμὸν τοῦ ἐξοπλοῦ, παραθέτομεν τὰς σχετικὰς παραγράφους, ἔχουσας αὐτολεξεῖ ὡς ἐπιτεται.

Presentata dinanzi al Clarissimo S.r Bailo, adì 9 Giugno 1588 per l' inf. Spett. m. Dìmo Quartano instando.

Cl.mo et Prestant.o Reg.to di Corfu. Per le passate guerre si quelle del 1537 come et del 1571 dall' incendij, ruine delle nostre case, si della prima come della seconda et ultima, che dalli fondamenti furono distrutte le case di

νύμφ τοῦ Μηχανικοῦ Βιτέλλη ἀναφέρεται καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου Κονταρῖνου Προβλεπτοῦ καὶ Καπετάνου Κερκύρας, ἀμφοτέρων καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὡς ἐρρήθη, μνημονευομένων, πειθόμεθα ἀνευδιδιάστως, ὅτι σύγχρονος τῷ 1576 ἔτει, (ἐπὶ Προβλεπτοῦ καὶ Καπετάνου Κερκύρας Ἰωάννου Κονταρῖνου) ἀρξαμένῳ καὶ τῷ 1588 συντελεσθέντι τειχισμῷ τῆς πόλεως, ἐγένετο καὶ ἡ τῆς Βασιλικῆς Πύλης οἰκοδομὴ τῷ 1588 τελείως περατωθεῖσα, ἐπὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Βαυλαρχίας Ἰωάννου Ἀντωνίου Φοσκαρί-

me umill.o servitore Dìmo Quartano figlio del q.m m. Nicolò, et fatto spianata portando le piere sopra le spalle nostre sino nel luoco che si fabbricava la muraglia della fortezza, per la qual disturbazione et ruina corevimo si può dire nudi alla fortezza per poter scapolar solamente la misera vita, per la qual cosa causò, che non solamente havemo perso tutto quello havevimo al mondo, et. l. però intendo giustificare ut infra, videlicet.

7.mo item poi, sotto l' Eccell.o Sig.r Zuanne Contarini fù meritissimo Proved. qui, dal Sig.r Fran.co Vitelli ingegner con suprema autorità dell' Eccellentissimo Senato, per colera e sdegno, che se bene le mie case fabbricate ultimamente da me dopo la ruina, et distrutte l' altre mie ch' erano in fortezza, et fattesi spianata furono molto lontane dalla fortificazione nuova del Borgo et questo fu fatto con grandissimo dispiacere dal sudetto Eccel.o Sig.r Prov. Contarini.

("Ἐτερον ἐγγράφων). Noi Zuan Ant.o Foscarini Bailo, Vincenzo Diedo et Alvise Venier Consiglieri di Corfù, isola et. l. per la S.a Ducal Signoria di Venezia.

Desiderando ὁ Spet. M. Dìmo Quartano et. l. poichè dalle mura per la nuova forma di casa sua per la nuova for-

ΙΑΡΧΕΛΑΡΧΙΑΣ
 ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΦΟΥ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΠΙΟΥ

νου (1), συμβούλων ἢ μελῶν τοῦ Διοικητηρίου ὄντων Βικεν-
 τίου Διέδου καὶ Ἀλοῦτιου Βενιέρου (2). Τὴν δ' ἐν Κερκύρα ἐπι-
 χώριον Ἀρχὴν, ὡς Σύндικοι, ἐκλεχθέντες ἐν 9βρίῳ 1577, ἀπετέ-
 λουν, οἱ Δῆμος Καρτάνος, Ἱππότης Κοκίνης, Στέφανος Πετρετ-

*tificazione si sono smarrite tutte quelle fedì ch' esso ave-
 va, habbiamo ad istanzia sua fatto esaminare sopra al-
 cuni capitoli κτλ. et dicemo κτλ. che nell' occasione della
 nuova fortificazione di questa città, fù improvvisamente
 destrutte e gettate a terra le sue case, per ordine del Sig,
 Ferrante Vitelli, con perdita de molte sue robbe, per il che
 appena li figliuoli et sua moglie ebbero tempo di salvarsi
 dal pericolo κτλ. Data. Corcyrae die XXVI Julij MDLXXX-
 VIII (Μουστοξίδου Ἀράλεκτα ἱστορ. σελ. 192, 195 καὶ ἐπ.)*

(1) Ἡδὴ εὐχολος ἀποβαίνει καὶ ἡ ὀρθὴ συμπλήρωσις τῆς
 ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡμιτελοῦς χρονολογίας, τασσομένων τῶν ψηφίων
 MDLX πρὸ τῶν ἐν τέλει αὐτῆς μόλις ἐπιφαινομένων XXVIII
 πρὸς συναπαρτισμὸν τοῦ ἔτους MDLXXXVIII ἀρτιστοιχοῦντος
 πρὸς τὸ ἔτος 1588. M. X. Οὐχὶ πρὸ τοῦ ἔτους 1588, ἀλλὰ με-
 τὰ τοῦτο βλέπομεν μνημονενομένην ὑπὸ τῶν ἐν Κερκύρα συμβο-
 λαιογράφων τοῦ 15^{ου} αἰῶνος τὴν Βασιλικὴν Πύλιν εἰς τοὺς ἐν
 ταῖς ἑαυτῶν πράξεσι τῶν περιοχῶν προσδιορισμούς. Ἡ ὁδὸς
 Βασιλικῆς Πύλης πρὸ τοῦ 1588 ἐλέγετο ὑπότινων ἐκ τῶν συμ-
 βολαιογράφων «περιοχὴ μεγάλης ροῦρας», ἢ «Ἀγίου Δημητρίου
 καὶ Ἰακώβου τοῦ Πέρσου», ἐκ τοῦ πρὸς τὸ μέρος ἐκείνου ναοῦ.
 Ὁ Συμβολαιογράφος Θεόδ. Βασιλάς ἐν τινι πράξει του τῆς 9
 Μαρτίου 1600 οὕτω πως μνημονεῖ τῆς Β. Πύλης «Ἐσωθεν τοῦ
 μπαρμπεριῦ τοῦ μ. Ἀρτωρίου Βρετικιώτη, κοτὰ εἰς τὸ μέρος
 τῆς Πόρτα Ρεάλας ἐν τῷ νέῳ κλεισμάτι Κορυφῶν.»

(2) Καὶ κατὰ τὸν ὑπὸ Hopf ἐν τέλει τῶν ἑαυτοῦ Chroni-
 ques Greco-Romaines ἐπισυναρθεῖντα κατάλογον τῶν Ἑρετῶν

τῆνος καὶ Σάντος Βουρλιόνος εἰς ὧν τὰς οἰκογενεῖας ἀνήκον, πι-
 θανῶς, τὰ ὑπερκείμενα τῶν παραφυλίδων τῆς Πύλης τέσσαρα μι-
 κρόσχημα καὶ ἤδη δυσδιάκριτα οἰκόσημα, τῶν μεγαλητέρων βε-
 βαίως ἀνηκόντων εἰς τὰ ἄνω ρηθέντα μέλη τῆς Διοικήσεως.

Ἡ Βασιλικὴ ἐν Κερκύρα Πύλη καὶ περ μὴ ἐπιδεικνύουσα βε-
 βαίως πλήρη καὶ ἐντελῆ τὴν τῆς πολεμικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς
 λαμπρότητα. αὕτη ὅμως, κατὰ τὴν ἀξιοπιστὸν ὁμολογίαν τοῦ
 ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει εἰδημονεστάτου Ἀρχιτέκτονος Ἰω. Χρόνη,
 (ἀκμάσαςτος ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἐκαλλιεργοῦντο καὶ ἐθεραπεύοντο
 μετὰ πλείονος εἰλικρινείας παρ' ὅσον σήμερον ἐν Κερκύρα τὰ
 γράμματα, αἱ ὥραται τέχναι κτλ.) παρίστησιν εἰς τε τὸ ὅλον
 καὶ τὰς λεπτομερείας αὐτῆς τὸν ρυθμὸν τοῦ ἐκ Βερώνης περιω-
 νύμου Μιχαὴλ Μικιέλη, ἢ Σαμμικιέλη (1). Κατὰ δὲ τοὺς κα-
 νόνας καὶ τὰ σχέδια τούτου, ἀνεγερθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰκανωτάτου
 καὶ ἐν τοῖς τῶν τότε χρόνων Στρατιωτικῆς μηχανικοῦ καὶ Ἀρχι-
 τέκτοσι τῆς Ἑνετίας διαπρέποντος Φραγκίσκου Φερδινάνδου
 Βιτέλλη, εἶναι, νομίζομεν, ἔργον ἄξιον ἐκτιμήσεως μᾶλλον καὶ
 περιποιήσεως ἢ περιφρονήσεως καὶ αἰωνίας καταδίκης, ἅτε ἔχον
 ἄλλα πλεονεκτήματα ἐξαγοράζοντα πάσας τὰς ἀπιθάνους τεχνι-
 κάς αὐτῆς ἀτελείας. Τοιοῦτον δὲ τῶν ρυθμῶν τυγχάνει οὕσα ὀ-
 κοδομημένη καὶ ἡ πρὸς τὸ μέρος τῆς νέας ἀγορᾶς Πύλη τοῦ νέου
 λεγομένου Φρουρίου.

Ὁ Σαμμικιέλης εἰς τῶν ἐξοχωτέρων διδασκάλων τῆς τε ἀσι-

*προνοητῶν κτλ. ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς τῆς Ἑρετικ. πολιτείας
 κτήσεσι, Βαῦλος Κερκύρας διετέλεσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1585 ἕως
 τοῦ 1589 ὁ Ἀρτῶριος Φοσκαρίνης, Προβλεπτῆς Καπετάνος δὲ
 ἀπὸ τοῦ 1576 ἕως τοῦ 1578 ὁ Ἰωάννης Κορταρίνης.*

(1) Ἰω. Χρόνη. Ἐγχειρίδιον Ἀσκητικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Κερ-
 κύρα 1862 σελ. 51 ἐν ἑποσμ.
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

κῆς καὶ τῆς πολεμικῆς ἀρχιτεκτονικῆς οἵτινες ἤκμασαν κατὰ τὴν ἐν τῷ 15'. αἰῶνι ἀναγέννησιν τῆς τέχνης, ἐσχέδιασεν ἐνταλεῖς παρὰ τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας, τὴν διὰ τειχῶν περιβολὴν καὶ τὴν ὀχύρωσιν τῆς πατρίδος του Βερώνης (15). Εἰδῆμονες καλλιτέχνηαι ἐπισκεφθέντες τὴν καὶ διὰ τὰ περισπούδαστα καλλιτεχνικὰ μνημεῖα ὀνομαστὴν ταύτην πόλιν, ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἡ ἡμετέρα Βασιλικὴ Πύλη ἀκοῦσταν ἔχει τὴν ὁμοιότητα τῇ ἐκεῖ ὑπαρχούσῃ Porta del Pallio τῇ μάλιστ' ἀπάντων τῶν ἐκεῖ ἀριστουργημάτων τοῦ Σαμμικιέλη θαυμαζομένη. Ἔστω δὲ καὶ τοῦτο εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἡ ἡμετέρα Πύλη ἐγένετο κατὰ τὸν τοῦ περιφήμου τούτου ἀρχιτέκτονος ῥυθμόν.

Ὁ Σαμμικιέλης σταλεῖς ποτε παρὰ τῆς Ἑνετ. Πολιτείας, ὡς ὁ κράτιστος τῶν τῆς ἐποχῆς του διδατκάλων τῆς πολεμικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς, εἰς διαφόρους τῶν ἐντε τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἀλλαγῇ τῆς Ἀνατολῆς Ἑνετικῶν πόλεων πρὸς ὀχύρωσιν αὐτῶν, εἶδεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ ἐμελέτησε τὰ τότε κρεῖττον διατετηρημένα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τέχνης. Ἐπισκεφθεὶς δ' ἐν τέλει τὰς Ἀθήνας καὶ ἰδίᾳ ἐνδιατρίψας

(1) «Ὅπερ τυγχάνει ὁμως ἀξιον προσοχῆς εἰς τὸ τεῖχος τῆς Βερώνης, εἶναι τὰ κατὰ τὸ νεώτερον σχέδιον ὀχυροποιημένα ὀχυρώματα, τὰ πρῶτα αἰνὰ ἐφάρησαν τοιοῦτον εἶδος. Ἐκ τοῦ πορήματος Verona illustrata πιστούμεθα, ὅτι ὁ πρῶτος τῆς νεωτέρας ὀχυροποιίας ἐφευρέτης ἦν Μιχαὴλ ὁ Μικιέλης Ἀρχιτέκτων ἐξ Οὐήρωος, ὁ εἰς τὴν Εὐρώπην διδάξας τὴν τέχνην ταύτην διὰ τῶν ἐν Οὐήρῳ καὶ ἐν Κρήτῃ ὀχυρώσεων ἃς ἐσχέδιασε καὶ ἀνήγειρε ὀρθοῶντα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νῦν γράφωσι περὶ Ὀχυρωτικῆς ἄλλοι συγγραφεῖς». (Bruten La Martinière — Grand Dictionnaire — Venise 1741 εἰς λέξιν Verone, ἐν ὑποσημειώσει.)

αὐτοῖσι περὶ τὴν μελέτην ἧτις ἀφεώρα εἰς τὸν κανόνα τὸν ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰς ἀναλογίας ἃς παρουσιάζουσι τὰ διάφορα Ἑλληνικῆς τέχνης ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ ἰδίως τὸ ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος, ἐσυστηματοποίησεν εἶτα μεθ' ἰκανῆς ἐπιτυχίας εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ σχεδιασθέντα κτίρια ὃν ἐξήγαγεν ἐκ ταύτης αὐτοῦ τῆς μελέτης ἴδιον ῥυθμόν, ἐν ᾧ, κατὰ τὰς τῶν εἰδημόνων κρίσεις, μετὰ τῆς τεχνικῆς ἀφελείας θαυμασίως συμβαδίζει καὶ ἡ τεχνικὴ μεγαλοπρέπεια. Πρὸ δὲ τῆς διαδόσεως τῶν περὶ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τέχνης θεωριῶν τῶν Ῥεβέτου, Στούαρτ καὶ Λεροῦ, ὁ Σαμμικιέλης ὀρίζων τὸ ὕψος τοῦ ἀετώματος ἐν τῇ τέχνῃ, ἐπληθίασεν εἰς τὰς τῶν Ἑλλήνων μᾶλλον ἢ τῶν Ῥωμαίων ἀναλογίας, ὡς δαίκνυται εἰς τε τὰς ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθείσας πύλας καὶ τὰ λοιπὰ δημοσῖα καὶ ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα διαφόρων ἐν Ἰταλίᾳ μεγαλοπολεων, ἐν αἷς ἡ ἀναλογία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε τὰ 2]13 τῆς βάτεως των. Καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ Σαμμικιέλης, τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Βασιλικὴν Πύλην ὑπὸ τεχνικὴν ἐποψιν.

Ἡ Πύλη αὕτη, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀγγλων καθαίρεσιν τῆς τοῦ Ραϋμόνδου, εἶνε καὶ δεῖον νὰ θεωρῆται τὸ μόνον ἐντὸς τῆς πολεως περισωθὲν περισπούδαστον μνημεῖον ὅπερ ἀναπολεῖ ἡμῖν πατρίους ἱστορικὰς ἀναμνήσεις τῶν πρὸ τῆς πολιορκίας ἐν ἔτει 1716 καὶ μετ' αὐτὴν συμβάντων.

Ὅτι δὲ μάλισα ἐνδοξοὶ τυγχάνουσιν οὕταια ἀναμνήσεις αὐται οὐ μόνον διὰ τὴν Ἑλληνικωτάτην ταύτην γῆν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Χριστιανικὴν Εὐρώπην ὀλόκληρον, τοῦτο εἶνε ἐκ τῆς ἱστορίας δῆλον καὶ ἐκτὸς κεῖται πάσης διαμφιβητήσεως. Ἀξιοπίστους περὶ τοῦτου μαρτυρίας παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τῶν ἱστορικῶν οἱ ἀκρέμονες Κορονέλλης, Βάλβος, Σάνδης, Μουστοζίδης καὶ ἄλλοι, ὀνομάζοντες τὴν Κορυθαίαν ἐπὶ Ἑνετῶν διὰ τὰ ἰσχυρὰ αὐτῆς φρούρια, **ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ**
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

«Τόπον ἀπρόσμαχον», «Προμαχώνα τῆς Χριστιανωσύνης κατὰ τῶν ἀδιαλείπτων Τουρκικῶν ἐπιδρομῶν», «Φρουρὸν τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου καὶ τῆς Ἰταλίας» (1).

Πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ἱστορουμένων παρατίθεμεν ἐνταῦθα τὸ ἐφεξῆς χωρίον μεταγράφοντες τοῦτο ἐκ τοῦ «Περὶ Λιτανειῶν καὶ τῆς τοῦ 1716 πολιορκίας κτλ.» ἡμετέρου πονηματίου, ἐξ ἧς ἀριδῆλως καταφαίνεται καὶ ἡ τῆς Β. Πύλης χρησιμότης κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1716 πολιορκίαν.

«Μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 7.ης πρὸς τὴν 8.ην Αὐγούστου 1716 ἔ. π., ἐξελλόντες τῆς μὲν θύρας τοῦ Σκάρπωνος 200 Γερμανοὶ καὶ 200 Σκλαβοῦνοι, τῆς δὲ Βασιλικῆς Πύλης (2) καὶ τῆς Πύλης Ῥαῦμόνδου ἕτεροι 400, ἐν ὄλῳ 800 (τὴν

(1) Ἰδὲ C. Balbo Storia d' Italia. Bastia 1849 σελ. 191. — Ὁ La-Martiniere ἐν τῷ ἱστορικῷ καὶ γεωγραφικῷ αὐτοῦ λεξικῷ λέγει. Corfou c' est la plus importante place qui ait la Republique de Venise pour tenir en bride toute la mer Adriatique. Ὁ Coronelli ἐν τοῖς περὶ Μωραίας κτλ. ἱστορικοῖς αὐτοῦ ὑπομνήμασιν, ἀναγράφει τὰδε. Corfu si è sempre da Veneti bene guardata e custodita perchè molto necessaria alla conservazione dell' impero del mare; mentre ha porti buoni e capaci da ricoverare l' armata con molto comodo, prossime alla difesa dell' altre Isole e stati di Levante, impedindo all' armate nemiche l' ingresso in golfo, le quali non ardirebbero passare avanti, lasciandosi alle spalle un' altra armata nemica in fortissimo sito; ond à ragione chiamasi per antonomasi, Porta del Golfo, Antemurale d' Italia, propugnacolo contro de' barbari.

(2) Ἰδὲ καὶ Botta Storia d' Italia sino al 1789. Τόμ. Β'. σελ. 948 στοίχ. 24 καὶ 25.

ἐνίσχυσιν ἔχοντες καὶ ἐτέρων 200) καὶ ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν Τούρκων οἵτινες εἶχον καταλάβῃ μὲ θυσίαν 542 χριστιανῶν μαχητῶν καὶ 30 ἀξίωματικῶν, ἅπαντα τὰ πρὸς τὴν Βασιλικὴν Πύλην καὶ τὴν Πύλην Ῥαῦμόνδου μέρη, ἅτινα οἱ ἡμέτεροι διαταγῇ τοῦ Στρατάρχου ἕκαιον, ἀπώθησαν αὐτοὺς ἐκ τῶν περιχαρακωμάτων των μέχρι τῆς ὑπωρείας τοῦ Ἀβραμιαίου λόφου καὶ κατέλαβον τὰ παρ' αὐτῶν κατεχόμενα μέρη.

Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἄλλοις ἔτι πολλοῖς καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας γνωστοῖς περιστατικοῖς τῆς ἐν ἔτει 1716 πολιορκίας, ἡ Βασιλικὴ Πύλη, ἣτις ἐχρησίμευε τότε καὶ ὡς σταθμὸς τοῦ Στρατάρχου Σχούλεμβουργ, ὅποθεν ἐδίδοντο κατὰ τὰς κρίσεις ἐκεῖνας περιστάσεις αἱ οἰκείαι διαταγαὶ (1), ἀναμνησθεὶς εἰς ἡμᾶς καὶ τὰ ἐν τῇ πολιορκίᾳ συμβάντα τῆς 8.ης Αὐγούστου 1716 ὅτε 12,000 Τούρκοι λυσσῶδῶς ἀλλαλάζοντες ἐκυρίευσαν τὸν Σκάρπωνα καὶ τὸ ἐμπροσθεν τοῦ κερατοειδοῦς προμαχώνα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ὀχύρωμα, οὐχὶ μακρὰν τῆς Πύλης, ἂν δὲν ἀπατᾷ ἡμᾶς ὁ ὀφθαλμὸς, κείμενον, καὶ ἐν τέλει τὴν καλὴν ἐκείνην καὶ περιβόητον νίκην ἦν ἤρατο τότε, ὁ ἀείμνηστος Σχούλεμβουργ.

Ἡ Βασιλικὴ Πύλη, ἡ καθαιρεθεῖσα Πύλη Ῥαῦμόνδου, οἱ προμαχώνες Σαραντάρη καὶ Ἁγίου Ἀθανασίου (2), ὁ Σκάρπων

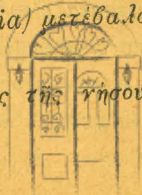
(1) Il maresciallo per essere più vicino ad ogni bisogno alloggiava anche per la notte, come stava nel giorno, nel volto della Porta Reale, da dove spediva gli ordini opportuni, e consigliava coi generali, cogli ingegneri, colle genti d' artiglieria e minatori e prescriveva i lavori da farsi per resistere e prevenire le offese. Ὅρα ἐπιστολὴν περὶ πολιορκίας τοῦ Κερκυραίου Συναγμ.ου Δ. Στρατηγ.οῦ ἐν τῷ Giornale di Legislazione κτλ. Τόμ. Β'. σελ. 124.

καὶ τὰ περίε καὶ καταντικρὺ τῆς Βασιλικῆς Πύλης μέρη, εἰσὶ πάντα βεβαμμένα ἐκ τοῦ αἵματος τῶν καρτεροφύχων προπατόρων μας, καὶ ἀναμιμνήσκουσιν ἡμῖν τοὺς σπουδαίους κινδύνους εἰς οὓς καὶ τότε καὶ ἄλλοτε εὐρέθη ὄχι μόνον ἡ Κέρκυρα ἀλλὰ ταύτης ἕνεκα καὶ μέρος τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης (1). Εἶνε ταῦτα πάντα μέρη, ὧν χάριν ἡ Κέρκυρα πλέον ἢ ἅπαξ διέσωσε τὸν Ἀδριατικὸν καὶ εἰς ὧν τὸν συναπαρτισμὸν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τὴν κατασκευὴν ἐργάσθησαν μοχθήσασαι ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἅπασαι ἀδιακρίτως αἱ τάξεις τῶν καταίκων τῆς ὅλης νήσου, ὡς ἀριδῆλως τεκμηριοῦται τοῦτο ἐξ ἐπισήμων τοῦ ἔτους 1588 ἐγγράφων παρὰ Μιχαὴλ Μουστοξίδου δημοσιευθέντων ἐν τοῖς περὶ Κερκύρας Ἱστορικο-φιλολογικοῖς ἀναλέκτοις τοῦ κλεινοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Εἶναι μέρη αἰείποτ' ἀξιωθέντα τοῦ δικαίου τῶν παρελθουσῶν γενεῶν σεβασμοῦ, οἷον εἰ καθωσιωμένα τεμένη πατρῶων ἱστορικῶν παραδόσεων, διότι πᾶς λίθος αὐτῶν εἶνε καθημαγμένος.

Πρόσφορον δ' ὑπολαμβάνομεν, εἰς τοῦτο τοῦ λόγου περιελθόντος, τὴν ἐνταῦθα παράθεσιν τῆς οὐκ' ἄλλοτρίας μὲν τῷ θέματι, περιεκτικωτάτης δὲ καὶ τὰς ἐν προκειμένῳ ἡμετέρας δοξασίας διατρανώσης καὶ στηριζούσης ἀπαντήσεως τοῦ περικλεοῦς Μουστοξίδου εἰς τὸν Ἀρμυοστὴν Δούγλαν, εἰρωνικῶς ἐπαναλαβόντα ἐν τῷ πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἀποικιῶν ὑπουργὸν τῆς Ἀγγλίας Νορμανθὺ γνωστῷ διαγγέλματι, τὸ παρ' ἐκείνου δοθὲν ἐπίθετον ἐνδοξῶν εἰς τοὺς Ἑνετικούς προμαχῶνας ἐκείνους, εἰς ὧν τὴν κα-

τῶν ἀλλοδαπῶν ἱστορικῶν ἐν οἷς καὶ ὁ Βόττας (Μέρ. Β'. σελ. 1949 στοιχ. 2 τῆς Storia d' Italia) μετέβαλλορ εἰς Ἄγιον Ἀρτόριον.

(1) Κατὰ τὰς τρεῖς πολιορκίας τῆς νήσου ἐν ἔτεσι 1537, 1571 καὶ 1716.

θαίρεσιν εἶχεν ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις προβῆ (τῷ 1837) ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς τότε Ἰονίου Νομοθετικῆς Συνελεύσεως. (1) ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς ἡ σχετικὴ μετάφρασις.

«Ὁ Κύριος Ἰωάννης Ἀννίνος ὑπέβαλε πρότασιν περὶ τῶν φρουρῶν. Ἡ Συνέλευσις ἐν τῇ στιγμῇ τῆς συγκλήτεως αὐτῆς εἶχεν ἴδη μέρος τούτων καλαιρούμενον, πάντες δ' ἐδείκνυντο τεθλιμμένοι. Οὐδὲν τὸ παράδοξον. Ὁ Κύριος Χάρχαρδ Δούγλας ἐπαναλαμβάνει μετ' εἰρωνικοῦ τόνου τὸ ἐπίθετον ἐνδοξᾶ ὅπερ ἐγὼ ἀπέδωκα εἰς τὰ φρούρια ἐκεῖνα. Καὶ διατι ὄχι; Ἡ Εὐρώπη ἐσπευσεν ἵνα ὑπὲρ αὐτῶν παλαίσῃ. Ἡ Εὐρώπη διεφιλονείκησε περὶ τῆς κατοχῆς τῶν. Ἡ Ἱστορία τὰ ἐδοξάτεν. Ἡ Διπλωματία ἐποίησατο αὐτὰ ἀντικείμενον τῶν ἑαυτῆς διαπραγματεύσεων καὶ οἱ Ἴόνιοι εἰς αὐτὰ ὀφείλουσι πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν Βρετανικὴν προστασίαν. Ἐὰν δ' εὐαίσθητος λαὸς ὅστις μὲ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ δίδει ζῶν καὶ αἰτθῆτιν εἰς αὐτὴν τὴν ἀδρανῆ ὕλην, διὰ τῶν τειχῶν ἐκείνων ἀναμιμνήσκεται τῶν διαρκῶν κόπων οὓς οἱ προπάτορες αὐτοῦ ὑπέστησαν διὰ νὰ τὰ ἀνεγείρωσι, τοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν χυθέντος αἵματος, τῆς ἐθνικότητος, τῆς θρησκείας, τοῦ ὑπ' αὐτῶν διασωθέντος πολιτισμοῦ, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι οὗτος ἀξιῶται τοῦλάχιστον, συγγνώμης» (2).

(1) Μεταξὺ τῶν τότε καθαιρεθέντων τειχῶν συγκατελέγετο καὶ ἡ ἱστορικὴ Πύλη Παῦμόρδου.

(2) Il Signor Giovanni Annino, mosse una proposizione sulle fortificazioni. L'Assemblea nel momento della sua convocazione ne aveva visto atterrate una parte e tutti mostravansi afflitti. Ne è meraviglia. Sir Howard Douglas ripete con tuono ironico l'epiteto di gloriose che io ho dato a quelle fortificazioni. E perchè no? L'Europa è corsa a pugnarle per esse, l'Europa se n'è disputato

ΓΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Τοσαῦται καὶ τοιαῦται αἱ περὶ τῆς Βασιλικῆς Πύλης δυσπρόριστοι εἰδήσεις, ἅς πολλαχόθεν ἀποθησαυρίσαντες, ἀρκούσας νομίζομεν, ἂν οὐχὶ ν' ἀντικρούτῃσι τὸ περὶ καθαιρέσεως αὐτῆς σκαιότατον βούλευμα, τοῦλάχιστον νὰ συντελέσῃσι καιρίως εἰς ἀνίκρυσιν τῶν μετ' ἀκαιρίμης γλώσσης παρατραυλιζομένων κατὰ τοῦ σεπτοῦ μνημείου, ὡς ἀπεκάλεσεν αὐτὴν πολυῖδρις ἀνὴρ, εἰς οὗ τὴν σεβαστὴν γνώμην στηριχθεῖσα ἡ ἐν ἔτει 1887 Δημοτικὴ τῆς Κερκύρας ἀρχή, πάνυ φιλοτίμως διεγνώσατο τὴν ἐκ τοῦ τάφου τῆς ἀδοξίας εἰς θαλερὸν βίον ἀνάκλησιν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀξιοτίμος Κ.ος Α. Μεταξᾶς τότε Νομάρχης Κερκύρας, ὁ τὰ τοιαῦτα γεραρὰ μνημεῖα ἔκτε τῆς Ἑπτανησιακῆς Ἱστορίας καὶ δὴ καὶ ἐξ οἰκογενειακῶν παραδόσεων εἴπερ τις καὶ ἄλλος γινώσκων νὰ ἐκτιμᾷ καὶ σέβηται, τὸ ἄριστον τοῦτο βούλευμα τῆς εἰς νέον στάδιον δοξῆς ἐπαναγωγῆς τοῦ μνημείου, προσηκόντως ἐνέκρινε.

Ἐν Κερκύρα τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1892.

il possesso, la storia le ha celebrate, la diplomazia le ha fatte soggetto delle sue trattative, ed i Jonj vanno principalmente ad esse debitori della protezione Britannica. E se un popolo sensibile che colla sua immaginazione dà vita e sentimento alla stessa materia inerte, in quelle mura rammenta le fatiche durate da suoi maggiori per erigerle, il sangue sparso per difenderle, la nazionalità, la religione, l' incivilimento da quelle preservato, io credo che almeno si meriti indulgenza. (Mustoxidi. Confutazione al Dispaccio 10 Aprile 1840 di Douglas sc.l. 53—54).

Ἐν Σελίδι 14, στίχ. 1 ἀντὶ ἀνορθῶσαι, ἀνὸ ἀνωθὶ ἀνορθῶσαι.

Ἐν -11- 26 -11- 22 -11- Νορμανδῶν -11- Ρωσῶν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΗΣ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ